Lietas Nr. A420221416
Lietas arhīva Nr. A42-02214-16/36

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Jelgavā 2016.gada 1.decembrī

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese S. Ozola,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru tiktu piešķirta kaitējuma atlīdzība kā Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekam.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – aģentūra) Jelgavas reģionālās nodaļas 2016.gada 15.aprīļa lēmumu Nr.16/798167 (turpmāk – sākotnējais lēmums), izskatot pieteicēja 2016.gada 4.aprīļa iesniegumu, atteikts piešķirt kaitējuma atlīdzību kā Černobiļas atomelektrostacijas (turpmāk – AES) avārijas seku likvidēšanas dalībniekam.

Nepiekrītot sākotnējam lēmumam, pieteicējs to apstrīdēja aģentūras direktoram.

Ar aģentūras direktora 2016.gada 20.maija lēmumu Nr.16/1046505 (turpmāk – 20.maija lēmums) sākotnējais lēmums atstāts negrozīts. Lēmumā konstatēts turpmāk minētais.

[1.1] 1997.gada 4.martā Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija (turpmāk – komisija) pieteicējam noteica 3.grupas invaliditāti, kuras cēlonis ir saslimšana, kas saistīta ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu, un 50% darbspēju zaudējumu. Turpmāk atkārtotu medicīnisko ekspertīžu rezultātā minētā invaliditāte un darbspēju zaudējums pieteicējam tika regulāri pagarināti un kopš 2016.gada 25.februāra noteikti bez atkārtota pārbaudes termiņa noteikšanas.

[1.2] Tā kā pieteicējam invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu konstatēta 1997.gada 4.martā, t.i., līdz Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma (turpmāk – Černobiļas AES likums) spēkā stāšanās dienai, tad invaliditātes pensija viņam tika aprēķināta kaitējuma atlīdzības apmērā, pamatojoties uz likuma "Par valsts pensijām" normām, Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1991.gada 15.maija lēmumu "Par pasākumiem, kas veicami, lai uzlabotu Černobiļas AES avārijas rezultātā cietušo Latvijas Republikas iedzīvotāju sociālo stāvokli" (turpmāk – Augstākās Padomes 1991.gada 15.maija lēmums) un Ministru kabineta 1997.gada 30.decembra noteikumu Nr.441 "Noteikumi par darbā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu" 38.1. un 38.2.punktu pēc formulas: PA = 90 % VS x DZ, kur: PA - *pensijas apmērs;* VS - *vidējā darba samaksa - Centrālās statistikas pārvaldes aprēķinātā mēneša vidējā bruto darba samaksa sabiedriskajā sektorā strādājošajiem par iepriekšējo ceturksni* un DZ - *profesionālo darbspēju zaudējuma pakāpe procentos*.

Gadījumā, ja invaliditātes pensijas apmērs, kas aprēķināts saskaņā ar likuma "Par valsts pensijām" normām, bija mazāks par kaitējuma atlīdzības apmēru, pensiju piešķīra un izmaksāja atbilstoši darbspēju zaudējuma pakāpei un vidējai darba samaksai, t.i., kaitējuma atlīdzības apmērā.

[1.3] Saskaņā ar likuma pārejas noteikumu 1.punktu invaliditātes pensijas, kas piešķirtas līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai un aprēķinātas kaitējuma atlīdzības apmērā no 2010.gada 1.jūlija, pārrēķina, izmantojot formulu P= 90% VS x DZ, kur: P- pensijas apmērs; VS – darba samaksa – Centrālās statistikas pārvaldes aprēķinātā mēneša vidējā bruto darba samaksa sabiedriskajā sektorā strādājošajiem par 2010.gada I ceturksni (634,60 *euro*); DZ – profesionālo darbspēju zaudējuma pakāpe (procentos).

Ievērojot minēto, pieteicēja saņemtā invaliditātes pensija kaitējuma atlīdzības apmērā no 2010.gada 1.jūlija tika pārrēķināta un noteikta 285,57 *euro* (90% 634,60 x 50%). Aprēķinātajai pensijai tika piemērots 2014.gada oktobra patēriņa cenu indekss 1,0274 un 2015.gada oktobra indekss 1,0158, līdz ar to pensijas apmērs no 2015.gada oktobra – 298,03 *euro*.

[1.4] Tā kā pieteicējam piešķirtā vecuma pensija jau ir noteikta kaitējuma atlīdzības apmērā, otru kaitējuma atlīdzību saskaņā ar Černobiļas AES likuma 10.panta pirmo daļu piešķirt nav pamata.

[2] Pieteicējs Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, pieteikumā norādot turpmāk minēto.

[2.1] Pieteicējs norāda uz Latvijas Republikas Satversmē 91.pantā noteikto pienākumu nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

Pieteicējam vienlīdzīga attieksme netiek nodrošināta. Tā kā pieteicējam kaitējuma atlīdzību ir tiesības saņemt 12 mēnešus pirms iesnieguma iesniegšanas dienas, tā aprēķināma no 2015.gada 4.septembra (*domāts 4.aprīļa*).

[2.2] Černobiļas AES likuma 10.panta pirmajā daļā noteiktā kaitējuma atlīdzība ir papildu sociālā garantija Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem, kas zaudējuši darbspējas. Tā piešķirama arī tad, ja persona saņem vecuma pensiju.

Pieteicējs norāda, ka Administratīvā rajona tiesa izskatījusi līdzīgas lietas, kurās aģentūrai uzdots personām piešķirt kaitējuma atlīdzību.

[3] Aģentūra rakstveida paskaidrojumā par pieteikumu norāda, ka to neatzīst un lūdz noraidīt.

Papildus 20.maija lēmumā konstatētajam norādīts, ka šobrīd Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieki saņem atšķirīgu sociālo nodrošinājumu atkarībā no invaliditātes noteikšanas laika, t.i., pirms vai pēc 2000.gada. Lai sekmētu vienlīdzīgas attieksmes principu, piešķirot sociālo nodrošinājumu minētajām personām neatkarīgi no invaliditātes noteikšana laika, Labklājības ministrija jau ir izstrādājusi grozījumus Černobiļas AES likumā. Minēto grozījumu rezultātā tiem Černobiļas AES dalībniekiem, kuriem invaliditāte ir noteikta līdz 2000.gada 1.janvārim un vecuma pensiju saņem kaitējuma atlīdzības apmērā, vecuma pensija tiks pārrēķināta saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām" un piešķirta kaitējuma atlīdzība. Grozījumu

īstenošanai nepieciešamas papildus finansējums valsts budžetā.

Motīvu daļa

[4] Tiesa konstatē, ka lietā pastāv strīds, vai pieteicējam, kurš saņem vecuma pensiju, kas aprēķināta kaitējuma atlīdzības apmērā, pamatojoties uz Černobiļas AES likuma 10.panta pirmo daļu, papildus ir piešķirama kaitējuma atlīdzība kā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, kuram ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu.

[5] Černobiļas AES likuma 1.panta 4.punkts noteic, ka kaitējuma atlīdzība ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam vai viņa nāves gadījumā – viņa apgādībā bijušajiem darbnespējīgajiem ģimenes locekļiem piešķiramā naudas summa, kas Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam kompensē ienākumu zaudēšanu sakarā ar darbspējas zaudējumu, bet apgādājamajam – iztikas avota zaudēšanu.

Černobiļas AES likuma 8.panta pirmās daļas 1.punkts noteic, ka tiesības uz kaitējuma atlīdzību ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, kuram ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu.

Atbilstoši Černobiļas AES likuma 9.panta pirmajai daļai kaitējuma atlīdzību šā likuma 8.panta pirmās daļas 1.punktā minētajām personām piešķir un pārrēķina tādā pašā kārtībā un apmērā kā kaitējuma atlīdzību personām, kuras līdz 1997.gada 1.janvārim ir cietušas nelaimes gadījumā darbā vai kurām ir konstatēta arodslimība.

Turklāt Černobiļas AES likuma 10.panta pirmā daļa noteic, ka Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieki, kuriem ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar minēto darbu veikšanu, *vienlaicīgi* var saņemt kaitējuma atlīdzību un valsts pensiju, kas piešķirta saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām".

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Augstākā tiesa) līdzīgā lietā, interpretējot iepriekš norādītās tiesību normas, secināja, ka kaitējuma atlīdzība ir likumdevēja noteikta papildu sociālā garantija Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem, kas zaudējuši darbspējas, un tā piešķirama arī tad, ja persona jau saņem valsts pensiju – vecuma vai invaliditātes pensiju. Tas, ka likumdevējs Černobiļas AES likuma 9.pantā noteicis, ka minētā kaitējuma atlīdzība piešķirama tādā pašā kārtībā un apmērā kā kaitējuma atlīdzība personām, kuras līdz 1997.gada 1.janvārim ir cietušas nelaimes gadījumā darbā, un tas, ka konkrētajā lietā pieteicējam izmaksājamās vecuma pensijas apmērs atbilst sākotnēji noteiktajam invaliditātes pensijas apmēram, kas aprēķināts, izmantojot kaitējuma atlīdzības aprēķināšanas noteikumus, nenozīmē, ka pieteicējs nepamatoti pretendē uz divām kaitējuma atlīdzībām. Izsekojot tiesiskā regulējuma vēsturiskajai attīstībai, secināms, ka likumdevējs abām izmaksām, kuru vienlaicīgu saņemšanu noteic Černobiļas AES likuma 10.panta pirmā daļa, ir paredzējis līdzīgus noteikumus to apmēra aprēķināšanā (*sk. Augstākās tiesas 2012.gada 18.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-11/2012 13.punktu*).

[6] Tiesa no lietas faktiskajiem apstākļiem konstatē, ka pieteicējam 1997.gada 4.martā noteikta invaliditāte ar darbspēju zaudējumu, saslimšana saistīta ar piedalīšanos Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbos (*lietas 17.lapa*). Līdz 2015.gada 3.oktobrim pieteicējs saņēma invaliditātes pensiju kā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieks, bet no 2015.gada 4.oktobra viņam piešķirta vecuma pensija saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām", kas noteikta iepriekš izmaksātās invaliditātes pensijas apmērā (*lietas 13.lapa*).

Augstākā tiesa iepriekš minētajā lietā, izvērtējot tiesisko regulējumu, secinājusi, ka no šī tiesiskā regulējuma neizriet, ka invalīdiem – Černobiļas AES avārijas seku likvidatoriem invaliditātes pensijas vietā būtu piešķirta kaitējuma atlīdzība, bet gan tas, ka minētājām personām piešķirtā invaliditātes pensija ir aprēķināma nevis pēc likuma "Par valsts pensijām" noteiktās formulas, bet gan kā papildu sociālā garantija pēc noteikumiem, kas noteikti kaitējuma atlīdzības aprēķināšanai (*sk. turpat 12.punktu*).

Pieteicējam 1997.gadā, pamatojoties uz likuma "Par valsts pensijām", piešķirta un vēlākos gados (2010.gadā) ir pārrēķināta invaliditātes pensija, kuras aprēķinā (apmēra noteikšanā) izmantotas citas tiesību normas, nevis likuma "Par valsts pensijām" normas (formulas). Savukārt pēc Černobiļas AES likuma spēkā stāšanās dienas 2000.gada 1.janvārī pieteicējam nekad nav piešķirtas tiesības uz kaitējuma atlīdzību, kāda viņam pienākas vienlaicīgi ar valsts pensiju (vecuma pensija), kā tas noteikts minētā likuma 10.panta pirmajā daļā.

[7] Tiesa konstatē, ka no tiesību normām un Augstākās tiesas atziņām izriet, ka kaitējuma atlīdzība ir papildu sociālā garantija Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, kuram ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu (kuri zaudējuši darbspējas), un valsts pensija (vecuma pensija) neietver kaitējuma atlīdzību, bet tā piešķirama arī tad, ja persona saņem arī valsts pensiju.

Ņemot vērā minēto, iestādes atteikums pieteicējam piešķirt kaitējuma atlīdzību kā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, jo pieteicējs saņem valsts pensiju kaitējuma atlīdzības apmērā, nav tiesisks.

Ievērojot to, ka lietā nav strīds, ka pieteicējs atbilst Černobiļas AES likuma 8.panta pirmās daļas 1.punktā noteiktajam subjektu lokam (ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieks, kuram ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu), pieteicēja pieteikums ir apmierināms un iestādei uzdodams izdot pieteicējam labvēlīgu administratīvo aktu – piešķirt kaitējuma atlīdzību, pamatojoties uz Černobiļas AES avārijas likuma 10.panta pirmo daļu.

[8] Černobiļas AES likuma 9.panta pirmajā daļā noteikts, ka kaitējuma atlīdzību piešķir un pārrēķina tādā pašā kārtībā un apmērā kā kaitējuma atlīdzību personām, kuras līdz 1997.gada 1.janvārim ir cietušas nelaimes gadījumā darbā vai kurām ir konstatēta arodslimība. Tātad atbilstoši šai tiesību normai ir jāveic pieteicējam piešķiramās kaitējuma atlīdzības aprēķins, piemērojot Ministru kabineta 2001.gada 23.augusta noteikumos Nr.378 "Darbā nodarītā kaitējuma atlīdzības aprēķināšanas, finansēšanas un izmaksas kārtība" noteikto kārtību un termiņus. Proti, atbilstoši šo noteikumu Nr.378 17.1.1.apakšpunktam un 20.punktam lēmumu par kaitējuma atlīdzības piešķiršanu pieņem, pamatojoties uz pieprasījuma par kaitējuma atlīdzības piešķiršanu, par iepriekšējo laikposmu, bet ne vairāk kā par 12 mēnešiem pirms pieprasījuma iesniegšanas dienas.

No lietas materiāliem konstatējams, ka pieteicējs iestādē par kaitējuma atlīdzības piešķiršanu vērsās ar 2016.gada 4.aprīļa iesniegumu (saņemts iestādē 4.aprīlī; *lietas 50.lapa*).

Ievērojot minēto, kaitējuma atlīdzība ir aprēķināma un izmaksājama ar 2015.gada 4.aprīli, kad iesniegums iesniegts aģentūrā.

[9] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu (tostarp arī par pagaidu aizsardzības lūgumu samaksāto valsts nodevu).

Ievērojot to, ka pieteicēja pieteikums ir apmierināts, no atbildētāja (Latvijas Republikas) par labu pieteicējam piespriežama viņa samaksātā valsts nodeva 28,46 *euro*.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 246.-251.pantu, 254.pantu un 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

Apmierināt /pers. A/ pieteikumu.

Uzlikt par pienākumu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas izdot administratīvo aktu par kaitējuma atlīdzības piešķiršanu un izmaksāšanu /pers. A/ kā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam no 2015.gada 4.aprīļa.

Piespriest no atbildētājas Latvijas Republikas par labu /pers. A/, personas kods /personas kods/, viņa samaksāto valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā.

Tiesnese S. Ozola